

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІВЕНТ-ІНДУСТРІЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЇ
ТА МУЗЕЄЗНАВСТВА

УДК 316.7 (477)

На правах рукопису

Кваліфікаційна робота на тему:
БІБЛІОТЕКА ЯК КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН
(регіональний контекст)

Виконала студентка освітньо-професійної програми

I (бакалаврського) рівня спеціальності

034 «Культурологія»

Галузь знань 03 – «Гуманітарні науки»

заочної форми навчання

ЛУК'ЯНОВЕЦЬ СОЛОМІЯ
ФЕДОРІВНА

Науковий керівник:

доцент кафедри івент-індустрії,

культурології та музеєзнавства, к. іст. н.,

доц. Шатрова Марина Борисівна

Рівне — 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ БІБЛІОТЕКИ ЯК МУЛЬТИСЕРВІСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ.....	8
1.1. Термінологія поняття «мультисервісний культурний простір» та історія розвитку соціокультурної діяльності бібліотеки.....	8
1.2. Бібліотечна соціокультурна діяльність у дослідженнях зарубіжних та вітчизняних науковців.....	17
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ.....	24
2.1. Програми і проєкти Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки зі збереження культурної спадщини регіону.....	24
2.2. Інклюзивні культурні практики у РОУНБ.....	39
2.3. Бібліотека – центр неформальної освіти громадян. Хаб цифрової освіти.....	43
Висновки до розділу 2.....	47
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	52

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі, що характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій та глобалізаційними процесами, інститут бібліотеки переживає одну з найбільш масштабних трансформацій у своїй історії. Традиційне уявлення про бібліотеку як про статичне сховище друкованих видань поступово відходить у минуле, поступаючись місцем моделі відкритого, динамічного мультисервісного простору. Сьогодні бібліотека постає не лише як джерело інформації, а як унікальний феномен культури, що поєднує в собі функції інтелектуального центру, соціального майданчика та осередку громадських ініціатив.

Потреба у дослідженні бібліотеки як культурного феномену зумовлена глибокою кризою традиційних форм читання та одночасним зростанням запиту на «третє місце» — простір для вільного спілкування, самоосвіти та творчості. В умовах цифрової трансформації бібліотеки змушені шукати нові сенси свого існування, адаптуючись до потреб цифрового покоління. Окрім того, для сучасної України це питання набуває особливої гостроти: в часи соціальних викликів та військової агресії бібліотека стає центром гуртування громади, волонтерства та збереження національної ідентичності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування бібліотеки як культурного інституту досліджували такі вчені, як Г. Вилегжаніна, О. Воскобойнікова-Гузєва, В. Загуменна, Н. Кушнарєнко. Філософський аспект бібліотеки як «пам'яті світу» висвітлено у працях зарубіжних мислителів, зокрема Х. Л. Борхеса, У. Еко та М. Фуко. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, аспект трансформації бібліотеки саме у «мультисервісний культурний простір» в умовах кризового суспільства потребує додаткового вивчення та систематизації.

Українські вчені фокусуються на трансформації культурного простору та ролі цієї діяльності у формуванні цінностей сучасної молоді.

У вітчизняному науковому дискурсі – праці Галини Вилегжаніної [11–13], Тетяни Гранчак [19–20], Олени Воскобойнікової-Гузєвої [14–15] та ін. – акцент зміщується на культурологічний аспект. Дослідники розглядають бібліотеку як суб'єкт формування національної ідентичності, центр просвітництва та збереження культурної спадщини в умовах суспільних трансформацій.

Об'єкт дослідження – бібліотека як соціокультурний інститут у системі розвитку людської цивілізації.

Предмет дослідження – процеси модифікації функцій, змістового наповнення та форм діяльності сучасної бібліотеки як багатогранного культурного феномену (на прикладі Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки).

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та практично проаналізувати феноменологічну сутність бібліотеки як динамічного культурного простору, виявити ключові вектори її еволюції від традиційного інформаційного центру до інтелектуального та громадського хабу.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. Розкрити генезу та історико-культурну еволюцію бібліотеки як інституту збереження культурних змістів.
2. Проаналізувати філософсько-теоретичні підходи до визначення бібліотеки як феномену культури.
3. Визначити найважливіші соціокультурні функції сучасної бібліотеки в умовах інформаційного суспільства.
4. Дослідити вплив цифровізації на трансформацію бібліотечного простору та сервісів.
5. Охарактеризувати практичний досвід діяльності Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки як центру громадських ініціатив.

6. Визначити перспективи розвитку бібліотек як креативних просторів у житті громад.

Методи дослідження. У роботі використано комплекс методів: діалектичний (для вивчення еволюції інституції), системний (для аналізу структури бібліотеки), компаративний (для порівняння моделей хабів та традиційних книгозбірень) та соціокультурний підхід.

База дослідження – Рівненська державна обласна універсальна наукова бібліотека

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному аналізі поняття «мультисервісний простір» стосовно бібліотечної сфери, а також у визначенні ролі бібліотеки як ключового суб'єкта формування громадянського суспільства в сучасній Україні.

Практичне значення роботи визначається можливістю використання отриманих результатів для вдосконалення стратегій розвитку публічних бібліотек, розробки нових соціокультурних проєктів та навчальних курсів з бібліотекознавства та культурології.

Апробація результатів дослідження. Результати наукових пошуків були оприлюднені на Міжнародній науковій конференції:

- «Національна ідентичність крізь призму сучасних катаклізмів: історико-культурний контекст» XXI міжнародна науково-практична конференція. 20—21 листопада 2025 р., м. Рівне: програма. Рівне: РДГУ, 2025. Програма, С. 20 [39 с.].
- «Науковий старт: актуальні проблеми історії, права, економіки та цифрової трансформації суспільства» - науково-практична конференція Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», м. Дубно, 29 квітня 2026 р. Програма, С. 5 [11].
- Звітній науковій конференції викладачів, співробітників і здобувачів вищої освіти РДГУ за 2025 рік, 14 –15 травня 2026 р. Програма, С. 52 [57].

Подано до друку статтю:

Лук'яновець С. Краєзнавча діяльність «КЗ РОУНБ» РОР та збереження культурної спадщини. *Актуальні питання культурології: альм. наук. т-ва «Афіна» кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства.* Вип. 25. Рівне: РДГУ, 2026. С.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Перший розділ присвячений теоретичному обґрунтуванню феномену бібліотеки як мультисервісного культурного простору. У межах розділу здійснюється термінологічний аналіз та вивчається генезис соціокультурної ролі бібліотек. Розкривається сутність поняття «мультисервісний культурний простір» як сучасної моделі бібліотеки, що поєднує інформаційні, освітні, дозвіллієві та комунікативні функції. Висвітлюється історична трансформація бібліотек: від закритих книгосховищ до відкритих центрів громадської активності, що стало фундаментом для сучасної соціокультурної діяльності.

У першому розділі аналізується стан наукової розробки теми. Досліджуються погляди вітчизняних та зарубіжних учених на еволюцію бібліотечних сервісів. Особлива увага приділяється світовим трендам (концепція «третього місця», цифровізація послуг) та особливостям адаптації цих процесів в українському науковому дискурсі.

Висновок до розділу підкреслює, що сучасна бібліотека перестає бути лише місцем збереження фондів, перетворюючись на динамічну екосистему послуг, адаптовану до запитів сучасної громади.

У другому розділі фокус дослідження зміщується з теоретичних аспектів до практичного досвіду Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки (РОУНБ) як провідного мультисервісного центру регіону.

Аналізується роль РОУНБ у збереженні локальної ідентичності. Розглядаються ключові краєзнавчі проєкти (наприклад, цифровізація рідкісних видань, створення регіональних електронних ресурсів та видавнича діяльність). Висвітлюється, як бібліотека акумулює та популяризує культурну пам'ять Рівненщини для майбутніх поколінь.

Також у другому розділі досліджується соціальна місія закладу через впровадження інклюзивних практик. Увага зосереджена на створенні безбар'єрного простору та адаптації послуг для людей з інвалідністю, зокрема діяльності спеціалізованих відділів (робота з аудіокнигами, сенсорні зони, арт-терапія), що підтверджує статус бібліотеки як відкритого простору для всіх.

Бібліотека розглядається як майданчик для навчання впродовж усього життя. Аналізується робота Хабу цифрової освіти, де мешканці громади опановують цифрові навички, а також діяльність різноманітних клубів, курсів і тренінгів, що роблять бібліотеку ключовим центром неформальної освіти в області.

Висновок до розділу акцентує на тому, що поєднання традиційного краєзнавства з новітніми інклюзивними та освітніми технологіями дозволяє РОУНБ ефективно виконувати роль мультисервісного культурного хабу.

У загальних висновках до кваліфікаційної роботи підбито підсумки дослідження бібліотеки як мультисервісного культурного простору

РОЗДІЛ 1

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ БІБЛІОТЕКИ ЯК МУЛЬТИСЕРВІСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

1.1. Термінологія поняття «мультисервісний культурний простір» та історія розвитку соціокультурної діяльності бібліотеки

Сучасна бібліотека трансформувалася з простого книгосховища на мультисервісний культурний простір – динамічний центр, де задовольняються інтелектуальні, освітні, соціальні та дозвілєві потреби громади. Вона виступає як «третє місце» (після дому та роботи), де люди можуть вільно спілкуватися, навчатися та створювати щось нове.

Мультисервісний простір у бібліотеці – це перехід від моделі «книгозбірні» до моделі «громадського центру». Тут книга перестає бути єдиною метою візиту, стаючи частиною ширшого досвіду: навчання, творчості та соціалізації.

Мультисервісність означає поєднання різнопланових послуг в одному просторі:

- інформаційний центр: доступ до електронних ресурсів, баз даних та Інтернету.
- освітній хаб: майданчик для навчання впродовж життя, вивчення мов, цифрової та медійної грамотності.
- коворкінг та зона зустрічей: комфортне місце для роботи, ділових переговорів або неформального спілкування з друзями.
- культурна платформа: проведення майстер-класів, літературних вечорів, виставок та кінопоказів.
- соціальний простір: сприяння соціальній рівності та інклюзії, надання консультативної допомоги громадянам.

Бібліотека – це найпоширеніший інститут соціального спрямування у світі, який гарантує розвиток демократичного суспільства. Публічні бібліотеки спрямовують свою діяльність на задоволення різноманітних інформаційних потреб населення, яке фінансує роботу самих публічних бібліотек.

Бібліотека стала середовищем культурного життя, місцем зустрічей в громаді. До найважливіших завдань належить сприяння формуванню і розвитку національної ідентичності та культури громади з урахуванням її інтересів. Часто публічну бібліотеку називають «рекреаційним центром», «громадською вітальнею» призначеною для відпочинку та відновлення сил. Це місце, де об'єднується громада, відбувається спілкування з художниками – на виставці або презентації, з музикантами – в музичній вітальні тощо) [45, с. 11].

За визначенням О. Матвійчук «Соціокультурна діяльність бібліотек – це робота книгозбірні, що організована таким чином, щоб діяти в якості соціального інституту у системі заходів, які спрямовані на вдосконалення матеріального, інтелектуального та духовно-естетичного рівня суспільства через надання наукових та емпіричних знань, естетичних та морально-етичних цінностей різним соціальним групам громадян, окремим користувачам, що акумульовані у бібліотечних зібраннях на різних носіях, організації творчих зустрічей із письменниками, митцями, політиками, ін.» [50, с. 30].

Науковиця вважає, що соціокультурну діяльність бібліотек потрібно розглядати як компонент соціокультурної системи українського суспільства, зважений процес залучення людини до різноманітних культурних надбань людства, один із важливих частин реалізації державної політики в галузі культури.

Просвітницькі функції, збереження культурної спадщини та накопичення знань, спонукають бібліотеку перейменовуватись в інформаційний центр, який надає доступ громадянам до національних та світових баз даних й інформаційних мереж. Трансформація діяльності

публічних бібліотек, розгортання їхньої соціальної ролі зумовили збагачення і розширення функцій цих закладів.

Частина складових соціокультурної роботи бібліотек існують дуже давно. Так, основна модель безпосереднього інформування читачів про літературу – презентація книг на виставках – бере свій початок з середини XIX ст. Власне, поняття «масова робота» з'явилося на початку 20-х років XX ст. Вищезгаданий термін використовується у матеріалах та рішеннях III Всесоюзного бібліотечного з'їзду (1924 р.).

Нові методики популяризації книги з'являються у 30-50-х роках XX століття і мають: комплексний характер, чіткішу адресність та складнішу методику. До них належать: усні журнали, читацькі конференції, літературні вечори. В останній чверті XX століття відбувається активізація масової роботи, що пов'язується із впровадженням в практику внутрішньосистемних масових заходів, з уніфікацією мережі публічних бібліотек, коли організаторами і учасниками виступають всі бібліотеки тієї чи іншої системи. Великого поширення набули лекторії при бібліотеках та суспільні університети культури, об'єднання за інтересами, дні спеціалістів та дні інформації.

Соціокультурна функція бібліотек з XX ст. аналізується як суттєвий засіб адаптації людей до оточуючого середовища та комунікації, фактор реалізації культурної політики, регуляції та розповсюдження загальнолюдської і національної культури в усіх її проявах.

На думку Валентини Пашкової, публічна бібліотека належить до виховного та соціально-культурного інститутів, діяльність якої спрямована на створення, зміцнення та розвиток культури для соціалізації молодого покоління та передачі накопичених культурних цінностей суспільства загалом [56].

Олена Мар'їна зазначає, що інформаційні, соціокультурні, освітні аспекти ефективності у діяльності бібліотек пов'язані не так з обсягом надаваних послуг, як з їх суспільною та особистою цінністю, значенням для

споживачів інформації. Соціальна функція бібліотеки передбачає її суспільно-необхідне призначення в процесі інформатизації та комунікації поряд з іншими функціями: культурною, інформаційною, освітньою та виступає домінуючою для більшості бібліотек світу [47, с. 59].

За дослідженнями О. Матвійчук, до загальних функцій соціокультурної діяльності бібліотек належать: інформаційно-просвітницька, комунікативно-організаційна, пізнавальна, культурно-виховна, естетична, творча, практично-дієва, релаксаційна, розважальна [48, с. 155].

Останніми роками в середовищі науковців і практиків використовується культурологічний (соціокультурний) метод вивчення тенденцій розвитку інформаційно-бібліотечної та книжкової галузі. Дослідження І. Давидової [21], Тетяни Гранчак [19], В. Добровольської [23], І. В. Ільганаєвої [28], О. Скаченко [74], М. Талалаєвська [76] вважаємо взірцем використання такої стратегії.

Отже, культурологічний (соціокультурний) підхід сьогодні набуває статусу загальнонаукової методології. Зміст вищезазначеної методології полягає в тому, що він забезпечує дослідження соціальних, економічних, інформаційних, природних, педагогічних та інших явищ як складових культурологічних феноменів.

Бібліотека, як соціальна інституція, працює, виконуючи низку важливих і конкретних функцій. Домінуюче місце серед них займає меморіальна функція, яка доручає бібліотеці виконувати завдання джерельної бази інтелектуальних ресурсів суспільства, створювати доступ споживачів інформації до знань і його організацію, накопичувати знання, зафіксовані на різних носіях, створені багатьма людськими цивілізаціями. Бібліотеки, створюючи доступ до інформаційних потоків, до широкого діапазону новітніх послуг і реалізації запитів користувачів у різних видах інформації виконують інформаційну функцію. Засвоєння систематизованих знань загальної культури, які визначають людину та її світогляд передбачає виконання освітньої функції. Дозвіллєва (рекреаційна) функція, яка по-різному

впроваджується у бібліотеках, передбачає змістовний відпочинок користувачів, виконує їх естетичні потреби. Функція соціалізації індивіда передбачає здійснення за допомогою бібліотечних засобів процесу засвоєння людиною суспільних норм, системи знань, культурних цінностей, що дозволяє їй почуватися рівноправним членом суспільства.

В наукових дослідженнях з різних галузей знань часто зустрічаються терміни: «соціокультурна діяльність», «соціокультурна система», «соціокультурна ситуація», «соціокультурна реальність», «соціокультурна трансформація».

Аналізуючи теорію соціокультурної діяльності варто досліджувати соціокультурну систему. Це поняття, виникло як альтернатива для термінів «культурна система», «соціальна система». Використання цих понять передбачає нереальність дотримання та адекватного розмежування між культурними та соціальними гранями єдиної соціокультурної системи, в якій науковці розуміють процес існування культури у системі соціальних відносин, де сама культура набуває вищого змісту — служіння суспільству.

Термін «соціокультурна діяльність бібліотек» передбачає два підходи – технічний і культурно-філософський. Через технічний підхід бібліотека вивчається, як «механізм» внутрішньої діяльності систем: систематизації, комплектування, каталогізації, обробки та видачі інформації, документації. Через культурно-філософський – бібліотека постає як культурне середовище для спілкування між користувачем і бібліотекарем, а також як інформаційне середовище, де акумулюються знання певної історичної епохи.

Низка дослідників в галузі бібліотечної справи поєднують культурно-дозвілєву діяльність із соціокультурною діяльністю бібліотек. Під культурно-дозвілєвою діяльністю усвідомлюють цілеспрямований процес для вмотивованого вибору користувачем предметної діяльності, який визначається його потребами та інтересами й сприяє засвоєнню, розповсюдженню матеріальних та духовних цінностей у галузі дозвілля.

В межах нашого дослідження важливим поняттям є «культурна

діяльність», як реалізація соціальної діяльності людини, її сутнісних основ, які доводять цю діяльність до рівня загальної, що відповідає нормам і принципам функціонування суспільства. Власне, культурна діяльність поділяється за установами (закладами культури) та за місцем її здійснення. О. Погонєць досліджує культурну діяльність, як таку, що спрямована на створення, збереження та розповсюдження культурних цінностей [62, с. 6].

В сучасній гуманітаристиці соціально-культурна діяльність виражається як функціонування суб'єктів суцільного, сутність і зміст яких впроваджуються через процеси збереження, засвоєння, розвитку і трансляції традицій, цінностей, норм в галузі художньої, духовно-моральної, історичної, політичної та екологічної культури [52, с. 120]. У навчальних посібниках цей термін розглядається як суспільне явище, яке визначається через сукупність дій та відносин, що здійснюються специфічними засобами, формами, і методами на основі інтересів індивіда в його культурному житті, взаємодію між людьми в їх вільний час [45, с.30].

В науковій літературі наводиться багато визначень цього поняття. Пропонуємо розглянути визначення О. Матвійчук, де культурна діяльність визначається як соціальний суб'єкт (непрофесійні і професійні соціальні групи), що діють для створення культурних цінностей, обслуговування осіб творчого спрямування та розвитку їх здібностей [48, с. 156].

Вивчаючи різні вектори поняття «соціально-культурна діяльність», Т. Вилегжаніна дійшла висновку, що у визначенні соціально-культурної діяльності варто розуміти самостійну підсистему загальної системи соціалізації особистості, соціальної освіти та виховання населення, інтегрованою сферою людської діяльності, однією із складових якої є соціальна робота. Її кінцева мета – організація значимого і раціонального дозвілля людей, задоволення їх культурних потреб, створення умов для самореалізації кожного, розвиток здібностей, аматорських можливостей і самовдосконалення в межах вільного часу [13, с. 6].

Теоретико-методологічні дослідження присвячені ролі сучасних

бібліотек, як одному із найважливіших соціально-культурних інститутів. На нашу думку — це неформальні або формальні інституції, які виконують непрофесійну або професійну культурну діяльність.

Соціально-культурний інститут є дієвим суб'єктом регламентованого чи інституційного типу, що має певні формальні чи неформальні повноваження, визначені ресурси і засоби (матеріальні, фінансові, кадрові), а в суспільстві виконує належну соціально-культурну функцію.

Одним із активно досліджуваних елементів у культурології, філософії, педагогіці на сьогодні є поняття «культура дозвілля». Досліджуючи це визначення Тетяна Гранчак, зазначає, що дозвіллевою діяльністю вважається спеціалізована частина духовно – культурного життя суспільства, яка поєднує соціальні інститути, що забезпечують розповсюдження духовно-культурних цінностей з метою розвитку творчо активної, гармонійно розвинутої особистості [19, с. 20]. Серед складових дозвіллевої діяльності є: перегляд читання, перегляд телепередач, відвідування театрів, кіно, участь в творчих колективах. За визначенням О. Матвійчук під поняттям «Вільний час» розуміється частина часового проміжку особистості, яка звільнена від професійної роботи, громадських та сімейних обов'язків, необхідної фізіологічної життєдіяльності і побутових проблем [50, с. 30],

Отже, вивчаючи вищезазначені терміни, бачимо, що бібліотеки є одним із найбільш масових видів установ культури.

Бачимо, у бібліотеці створене властиве культурне середовище, що має особливий інтелектуальний характер і прогресивний стиль взаємовідносин споживачів та бібліотекарів, духовно-моральне, творче середовище та комфортні умови спілкування.

Сьогодні соціокультурна діяльність публічної бібліотеки передбачає різносторонню модель, що відтворює культурне дозвілля споживачів у різних вимірах: багатогранність захоплень користувачів (особистісно-орієнтований підхід), сферу відпочинку (гедоністичний підхід), система цінностей (аксіологічний підхід), простір розкриття креативних здібностей особистості

(креативний підхід) [46].

Поряд із зазначеними поняттями, продовжує використовуватись словосполучення «масова робота бібліотек». Спочатку це поняття синхронно використовувалось з іншими, але згодом воно отримало поширення у бібліотечній теорії та практиці, усуваючи інші терміни з наукової лексики.

Всередині XX століття у бібліотекознавстві здійснюється підміна понять «масова робота бібліотек» та «культурна робота бібліотек». Зазначимо, що «культурна робота» результатом своєї діяльності має забезпечувати запити духовних потреб споживачів інформації, виховання різносторонньо розвиненої, культурної та гармонійної особистості. Тоді як масова робота бібліотек скеровує читацькі потреби людини, підлаштовує аудиторію користувачів під єдину ідеологічну складову, нав'язану владою.

У цей час активно впроваджуються форми масової роботи бібліотек, розробляються різноманітні методики проведення масових заходів. Поряд з розвінчуванням терміну «керівництво читанням», з кінця 80-х років XX ст., зменшується вживання поняття «масова робота бібліотек». Вищезгадане поняття набуває негативного відтінку як у працях вітчизняних, так і зарубіжних культурологів [41, с. 25].

З початку 1990-х років відбувається активний пошук точок перетину між дозвіллезнавством та бібліотекознавством. Такі дослідження спонукали до виникнення міждисциплінарної галузі, яка отримала умовну назву «бібліотечне дозвіллезнавство». Термінологія бібліотекознавства збагачується поняттями: «культурне обслуговування», культурно-дозвіллева діяльність», «дозвілля», «вільний час», «мультикультуралізм» та ін.

У довідкових виданнях з бібліотечної справи знаходимо декілька визначень цього поняття:

1. Культурно-просвітницька функція бібліотеки – це соціальна функція, що спонукає до отримання знань, опанування культурних цінностей світової цивілізації різними прошарками користувачів бібліотеки через представлення документів з фондів бібліотеки для самоосвіти

та інших форм обслуговування;

2. Дозвілєва функція бібліотеки – це соціальна функція, що включає організацію інтелектуального та культурного проведення вільного часу, забезпечення міжособистісного спілкування в умовах культурного середовища, властивого бібліотеці;
3. Рекреаційна функція – це соціальна функція бібліотеки, орієнтована на відновлення активностей людини, що пережила фізичні чи духовні травми, через відбір для неї необхідних реабілітаційних видань, інших методів бібліотечного обслуговування;
4. Бібліотечний захід – це синтезоване поняття для усних та комплексних форм бібліотечних послуг, таких як «день інформації», «бібліотечний урок», «читацька конференція», «усний бібліографічний огляд»;
5. Масове обслуговування – це бібліотечне обслуговування споживачів інформації, націлене на задоволення їх загальних, недиференційованих інформаційно-культурних потреб.

Визначені поняття складно співвідносити, розділяти, впорядковувати, так як вони походять з різних терміносистем (маркетинг, культурологія, соціальна психологія та інші).

Якщо ми говоримо про дозвілєву діяльність бібліотек, то вона відрізняється багатозвучністю функцій, що пов'язані з формуванням, задоволенням та розвитком різних культурних потреб людини.

Соціокультурна діяльність – це спричинена моральним, інтелектуальним змістом суспільно значима діяльність, що стосується створення, збереження, поширення та розвитку культурних цінностей.

На наш погляд, соціокультурна діяльність передбачає одну з частин соціальної роботи в галузі функціонування публічних бібліотек, метою якої є організація насиченого та змістовного дозвілля людей, розвиток та задоволення їх культурних потреб, що через частину обставин – суспільно-політичні зміни в суспільстві, розвиток процесів інформатизації, появу нових

потреб у користувачів – створює умови для самореалізації особистості, її здібностей, творчості та самовдосконалення вперіод дозвілля та відпочинку.

1.2. Соціокультурна діяльність у дослідженнях зарубіжних та вітчизняних науковців

Соціокультурна діяльність розглядається як багатогранний процес, що об'єднує збереження культурних цінностей, розвиток особистості та соціальну комунікацію. Дослідники вивчають цей феномен у контексті дозвілля, професійної підготовки та соціального виховання

Українські вчені фокусуються на трансформації культурного простору та ролі цієї діяльності у формуванні цінностей сучасної молоді.

Наталія Кочубей у науковій публікації «Сприйняття освіти в суспільстві: від кризи до модернізації» [37] аналізує соціокультурну діяльність як результат вільного вибору особистості в дозвіллевий час.

Тетяна Спіріна у статті «Особливості адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі» [72] досліджує цей процес як засіб формування життєвих цінностей та засіб виховного впливу в процесі соціалізації.

В. Шилованець та О. Петінова у публікації «Соціокультурна діяльність: роль та місце в житті сучасної України (на матеріалах соціологічного дослідження)» [77] вивчають роль і місце соціокультурної діяльності в житті сучасної України на основі соціологічних даних.

В. Коба наголошує на важливості європейського досвіду для розвитку соціокультурного середовища України в умовах глобалізації.

Питанням культурно-просвітницької та культурно-масової діяльності бібліотек як модернізованої частини сучасної книгозбірні приділено увагу в дослідженнях: С. Демченко, А. Жаркова, Н. Захарової, М. Зніщенко, Т. Кім, Н. Солонської, які наполягають, що успішні заклади соціально-культурної галузі залежать від налагодження зв'язків з громадськістю шляхом

використання засобів масової інформації – преси, радіо, інтернету, телебачення, соціальних мереж. Означена діяльність має ґрунтуватися на досягненнях сучасних технологій, які спрямовані на встановлення результативної взаємодії зі споживачами, партнерами, громадськими організаціями. Ця взаємодія повинна також базуватися на засобах маркетингових комунікацій, що допомагають своєчасному та оперативному виявленні недоліків в стратегічному плануванні дій, організації та регулюванні соціально-культурної діяльності.

Зарубіжна наукова думка (зокрема англомовна) значно вплинула на термінологічний апарат, особливо в питаннях компетентнісного підходу та соціальної взаємодії.

Лінгводидактичний аспект: серед них вчені: Н. Хомський (N. Chomsky), Д. Хаймс (D. Hymes) та М. Каналь (M. Canale) заклали фундамент для розуміння соціокультурної компетентності як частини комунікативної теорії.

Системний підхід: до нього належать дослідники: А. Жарков, М. Ярошенко розглядають соціокультурну діяльність як систему форм і методів, що регулюють соціальне становлення людини.

Інтеграційний вектор: в цьому напрямку зарубіжний досвід акцентує увагу на комерціалізації культури та створенні івент-просторів як інструментів соціальної активації громади.

Серед ключових напрямів досліджень:

Соціалізація – це використання культурних практик для адаптації особистості в суспільстві.

Дозвілля – це організація вільного часу як простору для самореалізації.

Менеджмент – професійне управління культурними проектами та івент-індустрією.

Компетентність – це формування навичок міжкультурної взаємодії.

Соціально-культурна діяльність бібліотечної установи еволюціонує в контексті соціального прогресу, зміст якої сформульовано в наступній ідеї Г. Спенсера: «...Прогрес може відбуватися тільки шляхом поліпшення

індивідів внаслідок поліпшень суспільних відносин і шляхом подальшого поліпшення суспільних відносин внаслідок поліпшення індивідів» [25, с. 20].

Стратегія Public Relations (PR) – це не просто реклама, а побудова довіри та взаємовигідних стосунків між культурною інституцією (бібліотекою, музеєм, арт-центром) та її аудиторією. Родоначальником наукової концепції Public Relations (PR) був один з найвідоміших практиків в цій галузі – Айві Лі, який визначив, що цільова аудиторія включає в себе раціонально мислячих осіб, які на основі точної і повної інформації здатні приймати обґрунтовані рішення. А. Лі у 1906 р. видав своєрідний «моральний кодекс професії» – «Декларацію про принципи». У ній знаходиться інформація про намагання громадських інститутів надавати громадськості та засобам масової інформації США точні та достовірні дані з актуальних питань, що мають суспільний інтерес та цінність [58, с. 10].

Культурні центри США, такі як Бібліотека Конгресу – визначає «культурний код» цивілізації, а їхня PR-діяльність є провідною у галузі поширення досягнень культури [58, с.10].

Бібліотека Конгресу США (The Library of Congress) є ідеальним кейсом для вивчення соціокультурної діяльності та PR, оскільки вона трансформувалася з вузькоспеціалізованої книгозбірні для політиків у найбільший у світі відкритий культурний хаб.

Сьогодні це не лише архів, а активний учасник суспільного життя, що реалізує масштабні проєкти:

- національний книжковий фестиваль: щорічна подія, що збирає сотні авторів та тисячі відвідувачів, інтегруючи лекції, автограф-сесії та інтерактивні зони.

- концертна та виставкова діяльність: проведення безкоштовних концертів (наприклад, сезон 2024–2025 включає світові прем'єри та джазові фестивалі) та кінопоказів класики у власному театрі.

– цифрова дипломатія: проєкт «Американська пам'ять» та програма Національної цифрової бібліотеки роблять унікальні фонди доступними глобально, що є формою «м'якої сили» США.

– підтримка ідентичності: Бібліотека активно працює над збереженням спадщини різних народів, зокрема оцифровує та верифікує українські колекції.

Стратегічний план на 2024–2028 роки фокусується на створенні «зв'язків на все життя» з кожним американцем. Основні інструменти:

– live! At the Library: щотижневі вечірні заходи з розширеним доступом до читальних залів, живою музикою та фуд-кортами для залучення молоді.

– персоналізація: використання сторітелінгу в блогах та соцмережах для розповіді про «заштунки» роботи бібліотекарів та історію окремих експонатів.

– двосторонній зв'язок: щорічні публічні форуми (Congress.gov Public Forum) для збору відгуків користувачів щодо покращення сервісів.

– інклюзивність: бібліотека позиціює себе як «місце для всіх», адаптуючи простір та контент для людей з інвалідністю.

Цей досвід активно досліджують вітчизняні вчені: Надія Стрішенець [73], вказуючи на Бібліотеку Конгресу як на еталон модернізації бібліотечних інституцій.

Нью-Йоркська публічна бібліотека (NYPL) сьогодні — це не просто книгосховище, а потужний центр соціальної інтеграції та культурного обміну. Її діяльність охоплює практично всі верстви населення.

Культурні та освітні заходи бібліотека щороку проводить тисячі подій, більшість із яких є безкоштовними.

– LIVE from NYPL: Серія дискусій, де виступають всесвітньо відомі письменники, художники та науковці.

– виставки: Постійні та тимчасові експозиції (як-от «Скарби Полонського»), що демонструють рідкісні рукописи та артефакти.

– кінопокази та концерти: Регулярні перегляди незалежного кіно та виступи класичних ансамблів у приміщеннях філій.

Бібліотека виконує роль «соціального ліфта», допомагаючи мешканцям адаптуватися до життя в мегаполісі.

- центри вивчення мови (ESL): Безкоштовні курси англійської для іммігрантів.

- допомога у працевлаштуванні: Професійні консультації, допомога у складанні резюме та доступ до Career Services.

- програми для ветеранів: Спеціальні заходи з психологічної та соціальної адаптації. Освіта та розвиток молоді (NYPL) інвестує в майбутнє покоління через спеціалізовані простори.

- tech Connect: Навчання цифровій грамотності — від базового користування ПК до кодування та 3D-моделювання.

- teen Centers: Сучасні хаби для підлітків (наприклад, у бібліотеці Ставра Ніархоса), де вони можуть створювати музику, подкасти та займатися творчістю.

- after School Programs: Допомога школярам із домашніми завданнями та позакласне навчання.

У результаті аналізу наукового доробку зарубіжних та вітчизняних дослідників щодо соціокультурної діяльності бібліотек встановлено наступне:

Як вітчизняні, так і зарубіжні вчені (зокрема представники американської та європейської шкіл) розглядають соціокультурну діяльність не як допоміжну, а як стратегічну функцію сучасної бібліотеки. Вона визначається як інструмент соціальної комунікації та адаптації особистості в інформаційному суспільстві.

Висновки до розділу 1

У першому розділі здійснено теоретичне обґрунтування поняття «мультисервісний культурний простір» та проаналізовано генезу соціокультурної діяльності бібліотек у науковому дискурсі. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:

Встановлено, що сучасна бібліотека трансформується з традиційної книгозбірні у «мультисервісний культурний простір» — динамічну екосистему, яка поєднує інформаційну, освітню, комунікативну та дозвіллєву функції. Визначено, що мультисервісність передбачає надання широкого спектра послуг (цифрових, соціальних, коворкінгових), орієнтованих на персоналізовані потреби користувача.

З'ясовано, що історичний розвиток бібліотеки пройшов шлях від закритої установи для збереження фондів до відкритого інклюзивного хабу. Соціокультурна функція стала пріоритетною у відповідь на виклики цифровізації та запит громади на «третє місце» — простір для самореалізації поза домом та роботою.

Аналіз праць вітчизняних та зарубіжних науковців засвідчив спільність поглядів на бібліотеку як на агент соціальних змін. У той час як вітчизняна школа робить акцент на гуманітарно-просвітницькій місії та збереженні національної пам'яті, зарубіжні дослідники (зокрема на прикладі Нью-Йоркської публічної бібліотеки) більше зосереджуються на прагматичних аспектах: соціальній інклюзії, економічній ефективності послуг та ролі бібліотеки у підтримці демократичних цінностей.

Доведено, що вивчення бібліотеки як мультисервісного простору потребує міждисциплінарного підходу, що поєднує методи бібліотекознавства, культурології, соціології та менеджменту. Це дозволяє комплексно оцінити вплив бібліотечних сервісів на розвиток людського капіталу в умовах сучасного суспільства.

В українському науковому дискурсі (праці Галини Вилегжаніної, Тетяни Гранчак, Олени Воскобойнікової-Гузевої та ін.) акцент зміщується на культурологічний аспект. Дослідники розглядають бібліотеку як суб'єкт формування національної ідентичності, центр просвітництва та збереження культурної спадщини в умовах суспільних трансформацій.

У працях зарубіжних авторів (зокрема на прикладі аналізу досвіду NYPL) панує прагматичний та соціологічний підхід. Дослідження

фокусуються на концепції бібліотеки як «третього місця» (за Р. Ольденбургом), її ролі в інклюзії, підтримці громади, наданні рівних можливостей для цифрової освіти та економічного розвитку регіону.

Аналіз наукових джерел засвідчує поступовий перехід від вивчення традиційних форм масової роботи до дослідження бібліотеки як мультисервісного хабу. Науковці обґрунтовують необхідність впровадження нових сервісних моделей: коворкінгів, медіалабораторій та інтерактивних зон, що перетворює бібліотеку на активний майданчик соціальної взаємодії.

Виявлено, що попри значну кількість розробок, існує потреба у глибшому дослідженні критеріїв ефективності соціокультурних сервісів саме у форматі мультисервісного простору, що і зумовлює актуальність подальшого вивчення практичного досвіду провідних бібліотек України.

РОЗДІЛ 2

КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ

2.1. Програми і проєкти Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки зі збереження культурної спадщини регіону

Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (РОУНБ) є яскравим прикладом **мультисервісного культурного простору**, що поєднує функції інтелектуального центру, освітнього хабу та майданчика для творчої самореалізації громади.

У 2025 р. веб-ресурси РОУНБ переглянули 489463 разів 130854 користувачі. Кількість звернень – 197515, завантажень файлів – 21080 [84, с. 6].

Рік	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Кількість користувачів	122507	137489	141094	130854
Кількість переглядів	282336	336897	479954	489463

Найбільше переглядів та користувачів (45,2 % користувачів та 47,4 % переглядів від загальної кількості) має офіційний сайт бібліотеки:

	Назва веб-ресурсу	Всього користувачів	%	Всього переглядів	%
1	Офіційний сайт Рівненської ОУНБ (http://libr.rv.ua)	59143	45,20	231945	47,39
2	Історична Волинь (http://istvolyn.info)	40214	30,73	94554	19,32
3	Аудіобібліотека (http://audio.libr.rv.ua)	4348	3,32	13427	2,74
4	Герої революції гідності. Війна. Рівненщина (http://memory.rv.ua)	13773	10,53	37378	7,64
5	Рівне та рівняни у фотографіях. Цифрова пам'ять Рівного	1931	1,48	25781	5,27
6	«Цифровий архів обласної газети «Червоний прапор» (https://prapor.libr.rv.ua/)	411	0,31	6062	1,24

7	«Мистецька галерея РОУНБ» (http://mistecka.lib.rv.ua/)	1043	0,80	3370	0,69
8	«Календар знаменних та пам'ятних дат Рівненщини» https://calendar.lib.rv.ua/	1545	1,18	23226	4,75
9	Електронні каталоги бібліотеки «WEB-IRBIS» http://catalog.lib.rv.ua:81/	7543	5,76	51594	10,54
10	Інші ресурси	903	0,69	735	0,43
	Всього	130854	100	488072	100

Статистика відвідуваності всіх сайтів за 2025 рік була надана сервісом Google Analytics [84, с. 6].

Основними джерелами комплектування були:

Джерела комплектування	Роки/ надійшло прим.			
	2022	2023	2024	2025
Обов'язковий місцевий примірник документів	200 назв	228 назв	203 назви	199 назв
Дарунки від місцевих видавців	433	1157	415	452
Книготорговельні організації (Вид-ва Кондор, Ліра-К, Наш формат, Фоліо, Ранок, Апріорі, Віват, Дух і літера, Вид-во Старого Лева та ін.)	—	1226	422	189
Дарунки від установ та приватних осіб	688	414	758	861
Приватна колекція Ю. А. Рибачука	591	—	—	—
Приватна колекція Б. І. Степанишина	—	—	279	—
Приватна колекція М. С. Борейка	—	—	—	202
Обмінний фонд Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського	55	40	35	66
Обмінний фонд бібліотеки Національного університету водного господарства та природокористування	—	—	—	27
Обмінний фонд бібліотеки Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука	—	—	—	76

Обмінний фонд бібліотеки Рівненського Інституту Київського університету права НАН України	—	—	—	12
Обмінний фонд Національної бібліотеки України ім. Я. Мудрого	42	—	—	—
РОУНБ (видання бібліотеки)	5	5	—	9
Наказ Міністерства культури та інформаційної політики України «Про визначення переможця конкурсу (відзначення 30-ї річниці Незалежності України)»	108	—	—	—
Державна програма «Українська книга» (УІК)	63	—	131	263
Програма розвитку культури Рівненської області на період до 2027 р. (Кращі твори авторів Рівненщини)	—	—	61	—
Проект «Польська полиця в Україні», ініційований Міністерством культури і національної спадщини Польщі та Міністерством культури України	—	40	—	—
Проект «Німецька книжкова полиця в Україні»	—	—	14	—
Проект Французького інституту в Україні з поповнення фондів обласних бібліотек	—	200	200	—
Взамін загублених книг	168	152	228	610
Укрпошта (примірники журналів та комплекти газет)	291	109	251	237
Всього:	2444	3343	2794	3004

Бібліотека активно впроваджує програми і проекти зі збереження культурної спадщини регіону. Зокрема, нею проведено тематичний захід до 125-річчя від дня народження Харитини Кононенко, спрямований на популяризацію творчої спадщини та вшанування внеску діячки у культурне життя краю. Участь у заході взяли студенти 1 курсу Рівненського фахового коледжу НУБіП України. Було висвітлено життєвий шлях Харитини Кононенко як педагогині, громадської діячки та активної учасниці жіночого руху, наголошено на її патріотичній позиції, благодійній діяльності та служінні Україні. Окрему увагу приділено актуальності її прикладу в умовах

сучасних викликів. Захід завершився покладанням квітів до пам'ятної дошки Харитини Кононенко, що стало символом вдячності та збереження історичної пам'яті.

До 119-ї річниці від дня народження Олени Теліги в книгозбірні відбулися тематичні заходи «Життя для того, щоб навчитись жити» та «Тільки тим дана перемога, хто й у болі сміятися зміг!».

Організовано зустріч пам'яті відомого рівненського просвітянина Михайла Бореяка, під час якої висвітлено його громадську та культурно-освітню діяльність, внесок у розвиток регіональної просвітницької традиції та збереження національної духовної спадщини. У заході взяли участь науковці рівненських і столичних закладів вищої освіти, громадські діячі, просвітяни, рідні та соратники Михайла Бореяка, які поділилися спогадами та науковими напрацюваннями щодо його діяльності. Було відзначено значення видавничої спадщини просвітянина – понад 50 рідкісних перевиданих ним книг, що нині є доступними широкому колу читачів. Захід доповнено музичними виступами та завершено покладанням квітів на могилу Михайла Бореяка. Також було записано відео зі спогадами дружини Михайла Бореяка – Євгенії Гладунова-Борейко, яке опубліковане на ютуб-каналі бібліотеки.

Низку відео створено до 100-річчя від дня народження Бориса Степанишина, видатного педагога, літературознавця та громадського діяча. Було організовано відкритий перегляд приватної книжкової колекції Б. Степанишина, яка зберігається в Рівненській ОУНБ [84, с. 28].

Відбулися літературно-мистецький захід до 35-ї річниці відродження організації «Союз українок» у м. Рівне; виставка стародруків до 40 років створення музею книги та друкарства Острога. Колекцією факсимільних видань представляли в. о. директора Острозького історико-культурного заповідника Андрій Брижук та завідувачка Музею книги та книгодрукування Світлана Позіховська; круглий стіл «Марта Токар – мисткиня, педагогиня»: до 95-ї річниці від дня народження унікальної художниці і педагога; палацівські читання «Згадаймо разом. Історія в обличчях +...» до Всеукраїнського Дня

позашкілля та з нагоди 85-річчя Рівненського міського Палацу дітей та молоді; вечір пам'яті «Поки звучить слово...», присвячений пам'яті письменників, які уже не з нами, за участі Рівненської організації НСПУ; літературно-мистецький захід «Т.-О. Сосновський – син землі Волинської»; зустріч «Обласна мистецька премія імені Германа Жуковського. 25 років», за участі лауреатів премії; вечір пам'яті Олександра Смика, українського барда, поета, драматурга «І стати прикладом для світу»; вечір пам'яті художника і педагога, багаторічного директора Рівненської дитячої художньої школи Анатолія Мартиненка.

На базі бібліотеки відбулося вручення Обласної просвітянської премії імені Григорія Чубая (лауреат – Валерій Войтович) та Всеукраїнської літературної премії ім. Анатолія Криловця (лауреатами третього ступеню у номінації «Філософська лірика» стали Мар'яна Пильник-Зеленюк та Артем Азаян; лауреати другого ступеню – Людмила Ромен і Надія Позняк; лауреатом першого ступеню став харків'янин Олександр Бобошко. У номінації «Любовна лірика» лауреатами третього ступеню стали діючий офіцер Національної гвардії України Андрій Карпенко та Галина Максимчук; лауреати другого ступеню – Марися Ластівка та Марина Забуранна; лауреаткою першого ступеня стала Олена Іськова-Миклашук) [84, с. 28].

Організовано творчий вечір старшого наукового співробітника Рівненського обласного краєзнавчого музею Олександра Булиги «Поєднаний з Волинню» до 60-річчя історика та 15-річчя з часу видання монографії «Поєднаний з Волинню»; вечір пам'яті краєзнавця Йосипа Пацули «Пам'ять сильніша за час»; вечір пам'яті «Ніл Хасевич – художник УПА».

Відбулися презентації книг В'ячеслава Шляхового «Чехи на українських теренах», Антона Бриниха «50 років рівненському тролейбусу».

Було проведено 8 квестів «Що ми знаємо про Рівне? Дізнатися про рідне місто за 60 хвилин», «Відомі постаті Рівненщини», «Рівненщина знайома незнайомка» для читачів різних вікових категорій.

Організовувалися книжкові виставки для популяризації локальної культури та історії, наприклад, коментовані виставки «Великий князь Великого князівства. До 565-ої річниці від дня народження Костянтина Івановича Острозького», «Поет, педагог, журналіст, краєзнавець Іван Пащук (1938–2013)» до 20-річчя виходу «Літературно-краєзнавчої енциклопедії Рівненщини», книжкова виставка-дослідження, присвячена генерал-хорунжому УНР Володимиру Сальському, книжкова виставка-повідомлення «Здолбунівські адреси Антіна Нивинського та Галини Журби». Особливою популярністю серед відвідувачів бібліотеки користувалися книжкова виставка-дослідження «Книги, що бачили інше місто: штампи і пам'ять бібліотеки», присвячена 85-річчю РОУНБ та банерна виставка «Людяність над безоднею пекла», організована до Дня пам'яті людей, які рятували євреїв під час Голокосту.

У 2025 році було проведено 35 публічних лекцій на теми, присвячені ювілейним датам згідно з «Календарем пам'ятних дат 2025» та за темами, які були представлені лекторами – партнерами відділу краєзнавства. Бібліотекаркою відділу краєзнавства та дослідницею Людмилою Леоновою була розроблена та прочитана публічна лекція «Лебединка: історичні метаморфози одного ландшафту», присвячена 50-річчю парку Молоді та 85-річчю обласної бібліотеки [84, с. 30].

Публічні лекції «Голос Волині: історія солідарності і допомоги. До Дня вшанування пам'яті жертв Голодомору», «Віртуальна екскурсія вулицею Соборною. Як виглядала головна вулиця 100 років тому», «Дипломат, каштелян, воєвода і сенатор Адам Кисіль», «Артистична богема з Рівного», «Орша 1514: Тріумф волі і єдності», «Вчений Божою милістю. Археолог Ігор Свешніков», лекція історикині Тетяни Таїрової «Гетьман Іван Мазепа: Невідомі сторінки. В пошуках джерел», проведена онлайн, та багато інших мали успіх серед рівнян та гостей міста.

Поза лекторієм відділу краєзнавства відбулася лекція «Острог після згасання роду Острозьких (друга пол. XVII – XVIII ст.)» Миколи Близняка,

кандидата історичних наук, доцента кафедри історії ім. проф. М. П. Ковальського Національного університету «Острозька академія». Під час зустрічі учасники дізналися про те, як змінювалося життя міста після втрати впливу могутнього роду Острозьких, як війни, економічні труднощі та соціальні трансформації впливали на повсякдення мешканців. Лектор майстерно поєднав історичні факти з живими деталями минулого, відкривши перед слухачами маловідомі сторінки історії Острога.

З нагоди відзначення 211-ї річниці від дня народження Великого Кобзаря відбувся тематичний захід «Шевченко і Волинь». Краєзнавиця, дослідниця, етнографиня Алла Українець розповіла про відомі факти подорожі Тараса Шевченка історичною Волинню, а також легенди й перекази нашого краю про цю подію.

Було організовано 6 майстеркласів з краєзнавчих досліджень на основі документів Рівненської ОУНБ.

До бібліотечної акції «За кафедрою бібліотеки» долучилися дослідники Валерій Войтович та Олександр Булига. Відомі рівняни спілкувалися з відвідувачами та знайомили їх зі своїми працями.

Відбулося 56 екскурсій краєзнавчою експозицією «Рівненщина літературна» та 70 екскурсій найстарішими вулицями міста. Впродовж року рівнянам та гостям міста були запропоновані екскурсії вулицями Замкова, 16 Липня, Шкільна, С. Петлюри, М. Драгоманова, Поштова, Словацького, Парком імені Т. Шевченка, Театральною площею, тематичні екскурсії «Сакральні споруди центра Рівного», «Смаки минулого: гастрономічні заклади м. Рівного столітньої давнини. Екскурсія вул. Соборною», «Лебединка: історичні метаморфози» про таємниці відомого рівненського парку [84, с. 32].

РОУНБ організовано низку подій з метою вшанування пам'яті Героїв України, промоції творчості письменників-військових, зокрема:

- гродовжено наповнення меморіального сайту «Революція гідності. Війна. Рівненщина». Впродовж року створено 213 персональних сторінок загиблим Героям [84, с. 32].

- проєкт «Що читають ті, хто тримає небо», реалізований завдяки грантовій підтримці ГО «Рівненське обласне відділення Української бібліотечної асоціації», спрямований на промоцію української книги та читання серед жителів Рівного, внутрішньо переміщених осіб, молоді, військовослужбовців і ветеранів шляхом створення візуальних образів сучасних захисників, які читають, пишуть і надихають. У межах проєкту було виготовлено 10 мотиваційних постерів із портретами військовослужбовців-уродженців Рівненщини, які рекомендують українські книги, діляться улюбленими цитатами та представляють власну літературну творчість. Серед них: Сергій Гридін, Тетяна Камерістова, Сергій Мартинюк, Максим Парфіненко, Рустам Дмитрук, Микола Кащук, Олександр Будько, Максим Кривцов та Владислав Кондратюк. Особливим став десятий плакат, присвячений кожному відвідувачу. На ньому можна залишити рядки з улюбленого вірша, написати цитату чи назву книги, яка справила найбільше враження [84, с. 33].

Презентація проєкту відбулася під час урочистостей з нагоди Всеукраїнського дня бібліотек. У заході взяли участь представники органів влади, бібліотечна спільнота та партнери.

- Супровід акції «Бібліотечка українського воїна», ініційованої Міністерством культури України для підтримки бойового духу та патріотичного виховання українських військовослужбовців. В межах акції у 2025 році були зібрані книги та передані у медичні заклади, де проходять реабілітацію військові.

- У День пам'яті загиблих захисників України бібліотека приєдналася до Національної акції «Стіл пам'яті 2025».

- польсько-українська зустріч «Герой, що поєднав народи», присвячена Кшиштофу Тифелю – польському добровольцю, який загинув, захищаючи

свободу України. Захід став прикладом міжнародної солідарності, братерства народів і спільної історичної пам'яті. Учасники вшанували пам'ять Героя хвилиною мовчання, прозвучали спогади військових, волонтерів, представників культурної та бібліотечної спільноти, а також слова вдячності від батьків Кшиштофа Тифеля. Окремою складовою заходу стала інсталяція з особистих речей Героя, яка мала значний емоційний та виховний вплив. Завершенням зустрічі стало запалення символічної лампадки як знаку пам'яті про Кшиштофа Тифеля та всіх полеглих за Україну.

- Низка презентацій книг воєнної тематики, зокрема творів Андрія Чобота «Микола В'юн», Олександра Терена «Історія впертого чоловіка», Віталія Запеки, а також видання «Жити попри все: розповіді жінок про війну». До заходів долучалися автори, герої книг, ветерани, науковці, просвітяни, студенти та громадськість.

- Фотовиставка Оксани Гомонюк «Незагоєні рани війни». Фотографія представила світлини, зроблені у Здолбунівській центральній міській лікарні та Обласному центрі бойової травми, розповіла хвилюючі історії військових, що на них зображені. Гості заходу були зворушені знайомством з одним із героїв світлин Віктором Сторожем, що приєднався до нас онлайн. Віктор Сторож боєць 68-мої окремої єгерської бригади імені Олекси Довбуша розповів про своє важке поранення, реабілітацію та участь у «Іграх Нескорених». Особливу нотку тепла і чуттєвості внесли музичні виступи рівненських бардів Валентини Слуквіної та Олександра Кривохижа, а також поезія Тамари Бацмай. Своїми враженнями про виставку ділилися відвідувачі, відмічаючи її важливість, потрібність і актуальність та надзвичайну майстерність і професійність робіт Оксани Гомонюк.

- Літературно-художній вечір до Дня Героїв «Герої нескореної країни». Цей захід об'єднав родини воїнів, які мужньо й незламно стоять на рубежах Батьківщини у протистоянні жорстокій навалі російського агресора; родини тих, чиї сини й доньки захищають нас з небес; людей, які втратили свої домівки через війну й вимушені шукати притулок в інших куточках країни, а

також небайдужих, хто прийшов вшанувати Героїв. Захід був наповнений зворушливою поезією та патріотичними, душевними піснями у виконанні бандуристів Рівненського музичного фахового коледжу — викладачки Мирослави Очеретяної та її студенток, а також рівненських бардів Лідії Гольонко, Олександра Кривохижа та Вікторії Кулик.

- Пам'ятний захід «Із зошита війни Максима Кривцова» відбувся у межах поетично-волонтерського марафону «Дякую за ранок ЗСУ». Подія також була складовою VI Всеукраїнського літературно-мистецького branчу «Рівне СвоєРІДне». Модератор марафону Наталія Сідларь-Дубова, письменниця з Харкова, вдова Героя і мати двох синів, які воюють у лавах ЗСУ. Відвідувачі почули дуже проникливу і щемну розповідь про Героя України Максима Кривцова – письменника, фотографа, громадського діяча, воїна, відомого під позивним «Далі». Учасники заходу читали вірші талановитого поета та спілкувалися з батьками Максима.

- Літературно-художній захід «Слово лікує зранені душі». У ньому взяли участь члени Рівненської організації Національної спілки письменників України, Національної всеукраїнської музичної спілки, літературного об'єднання «Наше коло», асоціації авторської пісні та співаної поезії. Серед гостей – члени сімей захисників України.

- Творча зустріч з українським живописцем, графіком, громадським діячем Віктором Гвоздинським та військовослужбовицею і поеткою Тетяною Камерістовою, до 3-ї річниці повномасштабного вторгнення. У ході події відбулася презентація картини Віктора Гвоздинського «Сумні трембіти», а офіцерка ЗСУ Тетяна Камерістова (позивний «Мавка»), яка пройшла шлях від рядового солдата до майора і успішно поєднує військову службу з творчістю презентувала читачам свою нову поетичну збірку «Я не можу Тобі не писати».

- Інсталяція до Дня пам'яті захисників України «Стіл пам'яті Владислава Кондратюка», присвячена вшануванню пам'яті молодого письменника Владислава Кондратюка (позивний «Тихий»), який загинув виконуючи свій військовий обов'язок у лавах ЗСУ.

- 12 заходів з циклу «Вахта пам'яті»: вечір-пам'ятування «Олександр Борисенко – воїн, який загинув в російсько-українській війні», патріотичні заходи «Історія української Гідності», «На захисті країни крізь віки», знайомства з книгами: «Вірші з бійниці» Максима «Далі» Кривцова, поетичною збіркою Рустама Гівазовича «Гірко-солодкі відчуття», книгою Тетяни Камерістової «Крила, обпалені війною», обговорення книги Василя Тибеля «За рогом смерті. Обмін» тощо.

- Огляд літератури з циклу «Слова і кулі». С. Гридін, П. Деревянко, І. Павлюк, С. Жадан».

- Мистецька акція «Листи захисникам», приурочена до 3-ї річниці від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Учасники акції – вихованці Рівненського ліцею №12 – писали листи військовим, робили обереги та намалювали послання з побажаннями та мріями. Дитячі листи-малюнки були передані волонтерам, які відправили їх на передову нашим воїнам. Мета мистецької акції – підтримка морального духу захисників, виховання патріотизму та національної свідомості у дітей, єднання дітей із важливими соціальними процесами [84, с. 34-38].

Також і бібліотеці реалізовується міні-проект «Книга в площині ментального здоров'я». Впродовж 2025 року відбувалися різноманітні заходи для підтримки ментального здоров'я рівнян, вимушено переселених українців, родин військовослужбовців тощо.

У межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» відбулося понад 40 ресурсних зустрічей для вимушено переселених українців та родин військовослужбовців за участі психологинь Марини Павлюченко та Вікторії Назарук. Мета заходів – створення безпечного простору, сприяння комунікації та самореалізації. Зокрема, тематичну зустріч «Мій життєвий баланс» провела магістерка психології, голова ГО «Всеукраїнське об'єднання переселенців» Марина Павлюченко. Під час зустрічі обговорили наступні питання: пошук гармонії і балансу у швидкоплинному та інтенсивному житті; можливості зосередитись на собі і зрозуміти свої потреби; книги, які

допомагають нам долати несприятливі обставини. Захід відбувся в межах міні-проєкту «Книга у площині ментального здоров'я».

Ресурсна зустріч «Бути поряд» була присвячена важливості ментального здоров'я, його значенню та методам його підтримки. Учасники обговорювали як стрес, хвилювання, злість і паніка можуть впливати на їхнє самопочуття, самопочуття тих, хто поруч, особливо в умовах воєнного стану. Особливу увагу приділили вправам для зняття емоційної напруги, які допомагають заспокоїтися і зняти стрес. Підліткам була представлена підбірка мотиваційних книг та книг для дозвіллевого читання, що популярні серед підлітків та молоді.

Також відбулося 5 психологічних тренінгів та арт-терапевтичних занять для ВПО, які провела психолог центру «Я-Маріуполь» Зоряна Олексійчук.

Організовано 12 оглядів книг та коментованих виставок літератури, під час яких присутні ознайомилися з виданнями, які допомагають подолати стрес та напругу під час війни. Зокрема «Книги про ментальне здоров'я: як допомогти собі?», «10 книг з психології, які допоможуть зрозуміти себе», «Топ-10 книг для сімейного читання», «Як зберегти ментальне здоров'я» та ін. Під час зустрічей обговорюються важливі питання щодо покращення ментального здоров'я, рекомендується література, яка допоможе краще зрозуміти та проаналізувати свій емоційно-психологічний стан, отримати практичні поради від досвідчених психотерапевтів і тих, хто особисто подолав складні емоційні стани [84].

Щомісяця організовувалися заходи психосоціальної підтримки з елементами творчості за підтримки Рівненської обласної організації Червоного Хреста України.

Проведено низку подій для слухачів рівненського Університету третього віку.

Для військовослужбовців, що знаходяться на лікуванні в госпіталі, проведено екскурсію міським парком ім. Тараса Шевченка, організовувалися зустрічі з відомим письменником Олександром Ірванцем.

У відділі мистецтв відбулися два благодійні концерти на підтримку ЗСУ: концерт асоціації композиторів Рівненщини «З піснею до Перемоги», який був організований Рівненським обласним відділенням Національної всеукраїнської музичної спілки та концерт української фортепіанної і вокально-інструментальної музики «Мелодії української душі».

Протягом року були організовані дві презентації наукових робіт науковців Інституту сільського господарства Західного Полісся НААН України. «Наукове забезпечення розвитку землеробства Рівненської області в умовах зміни клімату та воєнного стану» Олени Василівни Сніжок – кандидата сільськогосподарських наук, заступника директора з наукової роботи Інституту сільського господарства Західного Полісся НААН України. для студентів Рівненського фахового коледжу НУБіП України спеціальності «Геодезія та землеустрій». З науковими дослідженнями по темі «Особливості вирощування озимої пшениці» студентів 2-го та 3-го курсів Рівненського фахового коледжу НУБіП України познайомила Злотенко Ольга Юріївна – науковий співробітник Інституту сільського господарства західного Полісся.

Для учнів старших класів та студентів коледжів були розроблені інтерактивна гра та ряд ігор-батлів:

- інтерактивна гра для розвитку економічного мислення: «Економічний симулятор»;

- батли (4): харчовий батл «Вітамінний натюрморт», еко-батл «Еко-стиль мислення – еко-стиль життя», економічний батл «ЩО? ДЕ? ДЛЯ КОГО?», автобатл «Технолідер».

Для дітей-школярів молодшого та середнього шкільного віку та дітей учасників приватних літніх таборів були підготовлені нові квести: «Скарби природи Рівненщини», «Подорож у царство рослин» [84, с. 39].

Діяльність «Кімнати сімейного читання»

Упродовж 2025 року в Кімнаті сімейного читання, яка діє при відділ абонементу систематично проводилися культурно-освітні, розвивальні та дозвіллієві заходи для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, а також

для родин. Основною метою діяльності було формування інтересу до читання, розвиток творчих здібностей, дрібної моторики, уяви, емоційного інтелекту та зміцнення сімейних читацьких традицій. Усього впродовж звітного року в Кімнаті сімейного читання проведено 54 щонедільні заняття.

Робота Кімнати сімейного читання поєднувала спільне читання («читаємо разом») творів українських та зарубіжних авторів із практичною творчою діяльністю: аплікаціями, об'ємними поробками, орігами, малюванням, роботою з пластиліном і природними матеріалами. Тематика занять охоплювала художні казки, пізнавальні книги про природу, тварин, пори року, свята, емоції та родинні цінності.

Серед найбільш цікавих та пізнавальних заходів, проведених у Кімнаті сімейного читання: майстерки з аплікації за українською народною казкою «Рукавичка» («Чарівна рукавичка»), заняття з пластиліном за книгою Г. Крука «Раз овечка, два овечка» («Веселі баранці»), а також творчі заняття за творами Ю. Винничука «Балакуче яблуко» та М. Макаревич «Казки про дерева, птахів та людей».

Особливу зацікавленість у дітей викликали заняття з використанням нестандартних технік: аплікації з повітряного пластиліну («Кольорова насолода», «Веселий курник»), об'ємні 3D-аплікації («Акваріум бажання», «Морське узбережжя»), поробки з природного матеріалу («Осіння галявина», «Веселий жолудь»).

Популярністю користувалися святкові та ігрові заходи, зокрема дитяче свято-гра «Книжкові герої мультфільмів», дитячі ранки до Дня народження Кімнати сімейного читання та Дня Святого Миколая, а також тематичні заняття до календарних свят.

Змістовним і корисним для батьків та дітей став захід «Ейдетика і ліберика» – зустріч зі спеціалістом із сімейного догляду, спрямовані на розвиток пам'яті, мовлення та креативного мислення дітей.

Також проводилися настільні розвивальні ігри (понад 10 ігрових зустрічей), спрямовані на розвиток логічного мислення, уваги, пам'яті, комунікативних навичок і командної взаємодії.

У літній період заходи Кімнати, а також багато інших ініціатив бібліотеки проводилися на «Літній терасі бібліотеки».

Аналіз програм та проєктів Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки дає підстави стверджувати, що закладом сформовано цілісну систему збереження та популяризації культурної спадщини регіону, яка базується на поєднанні традиційних бібліотечних функцій із сучасними цифровими технологіями та інноваційними соціокультурними практиками.

Бібліотека активно розвиває електронну бібліотеку та спеціалізовані платформи, зокрема проєкт «Цифрова пам'ять Рівного: створення онлайн-платформи «Рівне та рівняни у фотографіях». Це дозволяє не лише зберігати унікальні візуальні документи з приватних архівів, а й забезпечувати до них відкритий доступ для дослідників і громади.

РОУНБ виступає активним суб'єктом реалізації політики національної пам'яті, що втілюється у створенні меморіальних вебресурсів. Важливим досягненням є функціонування сайту «Війна. Рівненщина», де акумулюються історії Героїв Небесної Сотні та захисників України.

Реалізація довготривалого проєкту «Живе краєзнавство» трансформує бібліотеку з книгосховища на активний туристичний об'єкт, який через екскурсійні послуги та музейні стратегії інтегрує документальну спадщину в сучасний культурний простір краю.

Завдяки системі віртуальних виставок та медіапроєктів (наприклад, PRO.читання) бібліотека актуалізує постаті видатних діячів Рівненщини та популяризує місцеву книгу, забезпечуючи тяглість інтелектуальної традиції регіону.

Отже, проєктна активність РОУНБ у сфері збереження культурної спадщини демонструє перехід від пасивного накопичення ресурсів до стратегічного управління локальною пам'яттю. Це сприяє зміцненню

регіональної ідентичності та перетворює бібліотеку на ключовий центр соціокультурної згуртованості Рівненщини.

2.2. Інклюзивні культурні практики у РОУНБ

Рівненська ОУНБ доступна для маломобільних груп населення, в т. ч. для відвідувачів, які користуються кріслами колісними. Облаштовано пандус, яким можна потрапити на перший поверх закладу. Вхідні двері фіксуються у положенні «відкрито». Діє ліфт для маломобільних груп читачів, облаштований голосовим супроводом, який повідомляє, на якому поверсі зупинився ліфт. Ліфт з тактильними кнопками, на яких позначено номери поверхів тактильними плоскодруктованими цифрами, продубльованими шрифтом Брайля. Бібліотека облаштована інформаційними табличками з застосуванням універсального дизайну (контрастний тактильний плоскодруктований шрифт з дублюванням шрифтом Брайля) назв кабінетів та приміщень, а також вказівниками.

Кожен поверх облаштований мнемосхемами для кращого орієнтування. На 3-му поверсі є туалет для маломобільних груп населення. На початку року в бібліотеці встановлено маячок «Пай» – інноваційне українське рішення, розробка НГО «Практика інноваційного досвіду», яке полегшує просторову орієнтацію людям із втратою зору.

Інформація щодо доступності оприлюднена на сайті бібліотеки.

Активна категорія відвідувачів бібліотеки – люди з порушеннями зору. Також здійснювалось обслуговування користувачів з вадами слуху посередництвом сервісу УТОГ.

Впродовж року продовжувалася планова робота по наповненню сайту «Аудіобібліотека» (<http://audio.lib.rv.ua>) [83]. У 2025 році також було започатковано новий цикл відеоконференцій «Аудіобібліотека: книга голосом автора». Відбулося 5 відеоконференцій, наприклад, з Іванною Голуб, Євгенією

Пірог та ін.; загальна кількість переглядів склала 756 [84, с. 7]. Всі записи відеоконференцій доступні на ютуб-каналі бібліотеки.

Впродовж 2025 року працівники відділу соціокультурної діяльності активно працювали над популяризацією цінностей толерантності у суспільстві, організовували інформаційно-просвітницькі заходи для школярів. Бібліотека долучилася до Національного тижня безбар'єрності, на сторінці бібліотеки у фейсбуці започатковано безбар'єрний календар «Живі історії».

Організовувалися інтеграційні та просвітницькі заходи [84, с. 40]:

- 3 події у межах циклу «Невипадкові зустрічі»: відкриття персональної художньої виставки робіт Миколи Муляра «Розмова фарбами»; зустріч з Оленою Ющук, дворазовою рекордсменкою Книги рекордів України з членами обласної організації Українського товариства сліпих; відкриття персональної художньої виставки 15-річного талановитого митця Володимира Горошка «Художній калейдоскоп»;

- 15 уроків толерантності «Світ на дотик» у навчальних закладах м. Рівне та Спеціальній школі в с. Рівненської обласної ради.

У межах уроків толерантності школярі спробували читати й писати шрифтом Брайля, малювали спеціальним грифелем, розпізнавали геометричні фігури та малюнки на дотик. Особливо активно рухалися, коли їм запропонували вправи на орієнтування у просторі з закритими очима за допомогою спеціальних пристроїв. Позналилися з можливостями додатків на основі штучного інтелекту, вчилися наповнювати рідиною склянки за допомогою спеціального пристрою, щоб не розлити рідину та багато чому цікавому. Та головне – діти сформуливали важливе уявлення про повагу до людей з різними відмінностями.

Налагоджено співпрацю та проведено низку подій для учнів та вчителів Спеціальної школи в с. Тучин Рівненської обласної ради.

До Міжнародного дня незрячих відбувся тактильний майстерклас «Створення ботанічного барельєфа» та інші заходи.

Загалом відділом соціокультурної діяльності, який організовує події людей з інвалідністю та старшого віку, проведено 28 подій для 825 учасників.

Проводилася активна робота для популяризації теми безбар'єрності. Були надані консультації територіальним громадам, культурним інституціям, громадським організаціям. Зокрема головний бібліотекар Рівненської ОУНБ та керівник ВП ВГО «ГУД» у Рівненській області, експерт з інклюзії Петро Поліщук:

- провів моніторинг та консультації у Центрі обслуговування платників Рівненської ДПІ Головного управління ДПС у Рівненській області;

- як спікер долучився до семінару «Забезпечення безбар'єрності: комплексний підхід», який провів Рівненський обласний центр соціальних служб;

- презентував авторський poradnik «Взаємодія без бар'єрів» на навчально-інформаційному семінарі «Підтримка ветеранів із порушеннями зору та членів їх сімей в громадах»;

- провів лекцію з практичними заняттями та моніторинг безбар'єрності з наданням консультацій у Комунальному некомерційному підприємстві «Міська дитяча лікарня» Рівненської міської ради;

- в Інституті очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України провів два практичні тренінги «Інклюзивність будівель і споруд» та «Інформаційна цифрова безбар'єрність та спеціальні додатки для людей з порушеннями зору». Також надав рекомендації персоналу закладу щодо облаштування безбар'єрного середовища для маломобільних груп населення

Продовжилася співпраця з ГО «Рівненський університет третього віку», з якою було підписано меморандум про співпрацю. Впродовж року у бібліотеці було проведено 27 зустрічей для членів організації (кількість учасників кожної зустрічі – понад 35 чол.) [84, с. 42]. Це зустрічі з письменниками, краєзнавцями, істориками, дослідниками, творчими особистостями краю, медичними працівниками тощо.

Також здійснювалася регулярна розсилка повідомлень користувачам групи у Viber «Університет третього віку» про заходи, що відбудуться у поточному місяці.

Дослідження інклюзивних практик Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки дозволяє зробити висновок, що заклад трансформувався у безбар'єрний соціокультурний хаб, де створення рівних можливостей для всіх категорій користувачів є стратегічним пріоритетом.

Основними векторами розвитку інклюзії в бібліотеці є:

РОУНБ активно впроваджує асистивні технології для людей з порушеннями зору та слуху. Функціонування спеціалізованого центру «Окуляр», оснащеного відеозбільшувачами, програмами екранного доступу (JAWS, NVDA) та принтером Брайля, перетворює бібліотеку на ключову точку інформаційної реабілітації в регіоні.

Бібліотека реалізує проекти, що сприяють самореалізації людей з інвалідністю, зокрема через організацію виставок особливих митців, проведення майстер-класів та інклюзивних читань. Важливу роль відіграє співпраця з громадськими організаціями (наприклад, з УТОС), що дозволяє адаптувати культурний продукт під конкретні потреби аудиторії.

В умовах сучасних викликів інклюзія в РОУНБ розширилася на роботу з внутрішньо переміщеними особами та ветеранами. Використання методів арт-терапії та створення «Просторів соціокультурної адаптації» сприяє емоційному відновленню та успішній інтеграції цих груп у громаду Рівненщини.

Окрім архітектурної доступності (пандуси, спеціальні підйомники), бібліотека впроваджує цифрову інклюзію, адаптуючи свій вебсайт для користувачів із різними формами сенсорних обмежень.

Таким чином, інклюзивні практики РОУНБ виходять за межі суто сервісного обслуговування. Вони формують нову етику культурного споживання, де фізичні чи ментальні особливості людини не є перешкодою для її участі в інтелектуальному та мистецькому житті краю. Це підтверджує

роль бібліотеки як провідної інституції, що реально впроваджує принципи соціальної справедливості в культурну сферу.

2.3. Бібліотека – центр неформальної освіти громадян. Хаб цифрової освіти

На базі Інтернет-центру бібліотеки (Хаб цифрової освіти) 2025 року для людей старшого віку здійснювалося навчання на курсах комп'ютерної грамотності та роботі зі смартфоном. Проводилися міні-тренінги з оволодіння найпопулярнішими електронними сервісами онлайн (месенджери для спілкування; комунальні платежі онлайн; інтернет-магазини та покупки; медична система HELSI; освітня платформа «Дія. Цифрова освіта» та портал «Дія. Державні послуги»).

У 2025 році тренерами Інтернет-центру було проведено:

- ✓ 92 групових заняття для 6 груп людей з оволодіння базовими знаннями для роботи з комп'ютером і мережею Інтернет;
- ✓ 92 індивідуальних заняття для 41 особи з оволодіння навиками роботи на смартфоні;
- ✓ 19 тренінгів на тему: «Дія. Освіта».

Цикл тематичних занять:

- ✓ 22 тренінги «Комунальні послуги: подача показників та оплата»;
- ✓ 7 тренінгів «Онлайн-покупки»;
- ✓ 14 тренінгів «Електронний сервіс запису до лікаря Helsi.me»;
- ✓ 16 тренінгів «Додатки для спілкування: Viber, Telegram, Facebook Messenger»;

Участь у тренінгах взяли 214 осіб [84, с. 42].

Також проводилися щотижневі відеоконференції для інформування місцевої громади, в т. ч. людей з інвалідністю та соціально незахищених верст населення. До проведення відеозустрічей залучалися фахівці з профільних

установ: Департамент соціальної політики Рівненської міської ради, Управління Держпраці у Рівненській області, Головне управління Державної податкової служби у Рівненській області, Управління з питань ветеранської політики Рівненської ОДА.

Впродовж 2025 року було проведено 29 відеоконференцій із циклу «Твоє право» та «Реформи в державі». Тематика зустрічей: трудове законодавство, надання допомоги від держави, легалізація праці, новації податкового законодавства, права та обов'язки людей з інвалідністю, надання субсидій, оформлення пенсій, працевлаштування осіб з інвалідністю, майнові податки, оформлення довіреностей, охорона праці, тощо. На цих заходах були присутні 583 особи [84, с. 43].

Впродовж року у Інтернет-центрі «Окуляр» (Інклюзивний Хаб цифрової освіти) організовувалися індивідуальні заняття з основ комп'ютерної грамотності та опанування смартфоном з використанням спеціальних додатків штучного інтелекту для людей з інвалідністю по зору. Проведено 72 заняття з комп'ютерної грамотності для 12 чоловік та 210 занять по оволодінню смартфоном для 12 чоловік.

На запит користувачів було здійснено пошук 540 аудіокниг та їх запис на флеш носії [84, с. 43].

Відбувалися щотижневі засідання гуртка з вивчення української мови і літератури для дорослих (учасники – ВПО).

Продовжено знайомство зі STEM-осередком, який діє на базі відділу документів іноземними мовами. Використання конструкторів, 3D-технологій та наукових експериментів під час зустрічей допомагало формуванню навичок вирішення практичних завдань саморозвитку та інтелектуального дозвілля. Ось декілька прикладів подій у STEM-просторі відділу: STEM-простір в бібліотеці як територія розвитку творчих здібностей молоді: презентація засобів stem-навчання; Творимо майбутнє разом! Знайомство із STEM - осередком та творчий урок для дітей українських захисників; майстеркласи

«STEM-конструктор: міст, що витримує вагу»; «Bingo – класика азартних ігор: технічна візитка та майстерклас популярної гри».

Спільно з Рівненською організацією Національної спілки письменників України на базі відділу мистецтв організовано лекторій-практикум «Сила слова». У межах лекторію проведено цикл літературних практикумів. Проєкт спрямований на поглиблення розуміння природи та механізмів літературної творчості. Розрахований передусім на письменників та людей, які займаються літературною творчістю.

Були прочитані відкриті лекції:

- «Літературна критика», спікер Олександр Євтушок;
- «Як видати першу книжку», спікер Микола Мартинюк;
- «Як писати так, щоб видавці не відмовили?», спікер Василь Тибель;
- «Практичні інструменти розвитку й просування автора?», спікер Анатолій Кичинський;
- «Просування власної літературної творчості на книжковому ринку», Валентина Люліч;
- «Як видати дитячу книжку», Євгенія Пірог.

У межах експонування виставки «Спадок: вишиті рушники та картини середини ХХ ст. з села Світанок Рівненської області. Приватна колекція Ірини Локшук», для слухачів «Університету третього віку» художниця та науковиця Ірина Локшук прочитала лекцію «Інтер'єрні тканини Рівненського Полісся: типологія та художні особливості» [84, с. 49].

Традиційно на базі відділу мистецтв відбувся захист дипломних робіт здобувачів освітнього ступеню бакалавра кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва імені Степана Шевчука Рівненського державного гуманітарного університету.

Також проведено культурологічні читання «Люди, які змінили світ», за участі студентів кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ, викладачка Людмила Казначєєва.

Відбулися творчі зустрічі молоді з успішними молодими митцями:

- Ксенією Черначук, художницею-акварелісткою;
- Юлією Шевчук, майстринею з виготовлення прикрас та засновницею бренду «Леліяни»
- Анастасією Казван, дизайнером, засновницею бренду головних уборів та аксесуарів «Kazvan hats»;
- Тетяною Гіроль, архітекторкою і художницею;
- Артюх Наталією, власницею художньої студії «Арт кіт».

Аналіз діяльності Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки (РОУНБ) дозволяє визначити її як провідний регіональний центр неформальної освіти, що забезпечує безперервне навчання громадян упродовж усього життя. Трансформація бібліотеки у сучасний освітній простір реалізується через поєднання технологічних ресурсів, фахової експертизи та партнерства з державними ініціативами.

Ключові аспекти цієї діяльності включають:

Приєднавшись до національного проєкту «Дія.Освіта», РОУНБ стала ключовою офлайн-локацією в регіоні, де кожен громадянин може безоплатно отримати доступ до цифрових послуг та пройти навчання за освітніми серіалами. Бібліотека не лише надає технічну базу, а й здійснює професійний супровід користувачів у подоланні цифрового розриву.

РОУНБ виступає методичним центром для мережі з 95 хабів цифрової освіти на Рівненщині, проводячи регулярні тренінги для координаторів територіальних громад. Це забезпечує єдині стандарти якості неформальної освіти в усій області [84].

Бібліотека популяризує науково-технічні знання через STEM-лабораторію, пропонуючи воркшопи з 3D-моделювання, робототехніки та використання VR-технологій, що робить її привабливою для молодіжного сегмента користувачів.

Від тривалого проєкту «Школа цифрової грамотності» для людей поважного віку до короткострокових курсів з інформаційної безпеки та

штучного інтелекту — бібліотека оперативно реагує на запити суспільства, пропонуючи гнучкі форми навчання.

Таким чином, РОУНБ ефективно поєднує роль просвітницької установи та сучасного технологічного майданчика, що робить її невід’ємною частиною освітньої екосистеми регіону. Бібліотека перестала бути лише місцем збереження інформації, ставши активним інструментом розвитку людського капіталу через розвиток цифрових компетенцій та соціальних навичок.

Висновки до розділу 2

У другому розділі проаналізовано практичний досвід функціонування РОУНБ як ключового осередку збереження національної пам’яті, інклюзивного середовища та центру неформальної освіти. За результатами дослідження зроблено такі висновки:

Встановлено, що РОУНБ успішно трансформує традиційну краєзнавчу роботу в інноваційні проєкти зі збереження культурної спадщини. Завдяки цифровізації фондів (створення електронних колекцій, робота з рідкісними виданнями) бібліотека забезпечує не лише фізичне збереження пам’яті регіону, а й її популяризацію у глобальному цифровому просторі, виступаючи гарантом тяглості культурних традицій Рівненщини.

Доведено, що бібліотека активно впроваджує інклюзивні практики, перетворюючись на безбар’єрний простір для різних категорій користувачів. Соціокультурна діяльність установи спрямована на інтеграцію людей з особливими потребами, внутрішньо переміщених осіб та ветеранів через адаптовані сервіси, арт-терапевтичні заходи та спеціалізоване ресурсне забезпечення, що відповідає світовим стандартам соціальної відповідальності бібліотек.

З’ясовано, що РОУНБ успішно виконує роль центру неформальної освіти, заповнюючи прогалини у системі традиційного навчання. Функціонування Хабу цифрової освіти дозволяє мешканцям регіону здобувати актуальні ІТ-компетенції, що критично важливо для подолання цифрового

розриву. Бібліотека перестає бути лише джерелом інформації, стаючи активним навчальним майданчиком для самореалізації громадян різного віку.

Узагальнення практичної діяльності РОУНБ свідчить про успішне поєднання різновекторних функцій: від меморіальної (збереження спадщини) до соціально-інтеграційної та освітньої. Це підтверджує гіпотезу дослідження про трансформацію сучасної обласної книгозбірні у мультисервісний культурний хаб, який гнучко реагує на запити громади та виклики часу.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проведено комплексне дослідження бібліотеки як мультисервісного культурного простору, що дозволило сформулювати наступні результати:

1. Доведено, що сучасна бібліотека еволюціонувала від моделі «книгосховища» до концепції «мультисервісного хабу» та «третього місця». У роботі уточнено, що мультисервісність є ключовою характеристикою сучасної бібліотеки, яка інтегрує інформаційні, освітні, соціальні та дозвілєві послуги в єдину відкриту екосистему.
2. Аналіз вітчизняних та зарубіжних досліджень засвідчив зміну парадигми: соціокультурна діяльність перестала бути другорядною функцією. На прикладі світових лідерів (зокрема Нью-Йоркської публічної бібліотеки) встановлено, що успіх сучасної установи залежить від її здатності бути корисною громаді через соціальну інклюзію, цифрову освіту та підтримку локальної ідентичності.
3. Обґрунтовано, що у філософсько-теоретичному аспекті бібліотека постає як складний культурний феномен — «пам'ять людства» та простір інтелектуальної свободи. Визначено, що вона є не лише технічним посередником у передачі інформації, а й символічним центром, де відбувається самоідентифікація особистості та збереження ціннісних орієнтирів суспільства.
4. З'ясовано, що пріоритетними функціями сучасної бібліотеки є комунікативна, соціально-інтеграційна та гуманістична. Вона виступає «третім місцем» (після дому та роботи), забезпечуючи рівний доступ до знань, сприяючи соціалізації громадян та інтеграції вразливих груп населення у культурне життя.

5. Доведено, що цифровізація докорінно змінила архітектуру бібліотечного простору та якість сервісів. Бібліотека трансформувалася у гібридну установу, де поєднуються фізичні фонди та хмарні технології, а сервіси стали дистанційними, персоналізованими та інтерактивними, що дозволяє виходити
6. Дослідження практичної діяльності Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки підтвердило її роль як потужного центру збереження національної пам'яті. Завдяки реалізації цифрових проєктів та програм з популяризації культурної спадщини краю, бібліотека успішно виконує меморіальну функцію, адаптуючи історичний контент до потреб сучасного цифрового користувача.
7. Також впродовж року відбулися: відкриття та демонстрація фотовиставки «Історія бібліотеки у кадрі: книги, люди, події», презентація книги рівненського письменника Олександра Євтушка «Чорний солдатик», презентація приватних колекцій книг Рівненської ОУНБ «Меценати, що подарували значні книжкові колекції», презентації колекції «Кобзарів» Тараса Шевченка з фонду Рівненської ОУНБ, відкритий перегляд приватної книжкової колекції відомого педагога, літературознавця та громадського діяча Бориса Степанишина, літературна зустріч з нагоди 100-річчя журналу «Всесвіт», виставка «Книги, що бачили інше місто: штампи і пам'ять бібліотек», захід «Поезія у пікселі» до Всесвітнього дня поезії, вечір пам'яті та виставка живопису художника і педагога Анатолія Мартиненка, історична презентація «Видавнича та бібліографічна діяльність КЗ «РОУНБ» РОР (2020–2025)», зустрічі з циклу «Невипадкові зустрічі», презентації нових віртуальних виставок.

У червні спільно з Рівненською обласною бібліотекою для дітей та за підтримки ГО «Рівненське обласне відділення Української бібліотечної

асоціації» проведено науково-практичну конференцію «Публічна бібліотека як ресурс громади, що читає».

8. Встановлено, що РОУНБ є взірцем інклюзивного культурного простору на регіональному рівні. Впровадження сервісів для людей з інвалідністю, ВПО та ветеранів демонструє трансформацію бібліотеки у центр соціальної реабілітації та безбар'єрного спілкування, що є критично важливим у сучасних українських реаліях.

9. Аналіз роботи Хабу цифрової освіти та програм неформального навчання в РОУНБ засвідчив, що бібліотека стала провідним майданчиком для розвитку людського капіталу. Вона ефективно нівелює цифровий розрив у суспільстві, надаючи громадянам доступ до нових знань та навичок поза межами формальної освіти.

Бібліотека залишалася важливим центром неформальної освіти. На базі Хабу цифрової освіти організовувалися курси цифрової грамотності та проводилися індивідуальні консультації для користувачів різних вікових категорій.

Організовувалися освітні та соціокультурні заходи, тренінги та індивідуальні навчання з розвитку цифрових компетентностей для людей з інвалідністю, осіб старшого віку та інших соціально вразливих груп. Досвід роботи бібліотеки у сфері інклюзивного обслуговування висвітлювався під час професійних заходів різних рівнів.

10. Підсумовуючи, можна стверджувати, що Рівненська ОУНБ функціонує як стійкий культурний феномен, що гармонійно поєднує традиційні книжкові форми роботи з інноваційними сервісами. Подальший розвиток установи вбачається у поглибленні цифровізації, розширенні партнерств з креативними індустріями та посиленні ролі бібліотеки як активного агента соціальних змін у громаді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артапух Н. В. Інноваційні форми соціокультурної роботи бібліотек : (з досвіду роботи Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва). II науково-практична конференція «Бібліотека в умовах сучасності і конструювання майбутнього», 29 верес. 2019 р. м. Вінниця ; Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва ; упоряд. Г. М. Слотюк та ін. Вінниця, 2019, 48 с.
2. Артапух Н. В. Сучасні тенденції бібліотечних інновацій : зб. м-лів IV Всеукраїнської наукової конференції «Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері», 4 квіт. 2019 р. м. Вінниця . Вінниця : Донец. нац. ун-т ім. В. Стуса, 2019. С. 7–9.
3. Бібліотечна справа : слов. основних термінів з бібл.-інформ. діяльності ; уклад. М. В. Безрука. Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2023. 48 с.
4. Бібліотека в контексті світової культури, науки, інформації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Вінниця : Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, 2017. 211 с.
5. Бібліотека і книга у контексті часу: зб. наук. ст. : VII Всеукр. наук.-практ. конф. Тема року: «Публічні бібліотеки: традиції і сучасність», 17–18 квіт. 2023 р. НПБУ м. Київ. Київ : НПБУ, 2023. 112 с.
6. Бібліотерапія : потенційні можливості та основні завдання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.sowa.com.ua/biblioterapiya.htm>.
7. Бібліотечні інновації: види інноваційних продуктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [//library.knuba.edu.ua/node/308](http://library.knuba.edu.ua/node/308).
8. Богза Н. Ф. Електронна бібліотека місцевих видань. Перспективи її використання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [//library.kr.ua/conference/bogza.html](http://library.kr.ua/conference/bogza.html).
9. Бородіна Г. Г. Бібліотеки-читальні та народні читання в історико-

культурному контексті Півдня України (кінець XIX – початок XX ст.). Бібл. планета. 2011, № 1. С. 33 – 34.

10. Бояринова О. Про публічні бібліотеки України. День. 2019. 27 лют. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/derzhavni-socialni-normatyvy-zabezpechennya-naselennya-publichnyumu-bibliotekamy-v>].

11. Вилегжаніна Т. І. Трансформація функцій публічних бібліотек у реаліях сьогодення. Бібл. планета. 2018. № 1. С. 4.

12. Вилегжаніна Т. Публічна бібліотека як «третє місце» в громадському просторі. Бібліотечна планета. 2018. № 2. С. 4–6.

13. Вилегжаніна Т. Центри культурних послуг і публічні бібліотеки. Бібліотечна планета. 2021. № 3. С. 4–7.

14. Воскобойнікова-Гузєва О. Соціокомунікаційна діяльність бібліотек України в новітніх умовах. Бібл. вісник. 2016. № 1(231). С. 12–17.

15. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Бібліотечний соціальний інститут в першій чверті ХХІ століття: історичні та соціокультурні чинники розвитку. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. Київ: НАКККиМ, 2020. № 1. С. 72–79.

16. Глоба Т. «ДніпроКультура»: просвітницький проект та краєзнавча локація в соціальних мережах. Бібл. планета. 2018. № 3. С. 26–27.

17. Греськів О. О. Соціокультурна діяльність Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника в засобах масової інформації. Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.) ; Нац. акад. наук України ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; Асоц. б-к України. Київ, 2017. С. 25–27.

18. Гумовська О. Інноваційний підхід до форм і методів роботи бібліотеки вищого навчального закладу. Бібл. форум : історія, теорія і практика. 2016. № 2. С. 37–38.

19. Гранчак Т. Концептуальна модель гнучкої бібліотеки.

Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. Київ, 2020. Вип. 6. С. 10–23.

20. Гранчак Т. Соціокультурний дискурс національних бібліотек України як інструмент формування національної пам'яті. Бібліотечний вісник. 2016. № 6. С. 7–14.

21. Давидова І. Л. Книжкова виставка – основна форма популяризації книги та змістовного розкриття книжкового фонду. Шк. б-ка. 2020. №4. С. 47–52.

22. Добко Т. Інновації в системі бібліотечного сервісу. Бібл. вісн. – 2013. № 6. С. 13–17.

23. Добровольська В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури в Україні : монографія. Київ : НАКККиМ, 2020. 352. С. 24

24. Дубровіна, Л. А. Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті ; НАН України ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; Ін-т рукопису. Київ, 2009. 530 с.

25. Елтермане Л. Міжкультурний діалог – інструмент для просування бібліотеки Бібл. планета. 2019. № 3. С. 20–22.

26. Загуменна В. В. Адвокація : представлення інтересів бібліотек : посіб. для бібліотекарів за програмою підвищення кваліфікації / Укр. бібл. асоц. ; Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец. ; Центр безперерв. інформ.-бібл. освіти ; Голов. тренінг. центр для бібліотекарів. Київ : «Самміт-Книга», 2013. 80 с.

27. Захарова Н. Культурно-просвітницька функція національної бібліотеки в умовах державотворення (з досвіду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського). Бібл. вісник. 2020. № 4. С. 49–54.

28. Ільганаєва, В. О. Інституалізація соціально-комунікаційної сфери суспільства. Освіта регіону: політологія, психологія, комунікація. 2010. № 1. С. 60–68.

29. Клименко О., Сокур О. Українська наука на шляху до

європейського та світового інформаційного простору. Бібліотечний вісник. 2023. № 2. С. 89—92.

30. Карплюк Н. А. «Бібліотечні інновації для громад: створюємо майбутнє» Бібл. планета. 2019. № 3. С. 34—35.

31. Кияниця Є. О. Зв'язки бібліотек з громадськістю в соціокультурному просторі регіону: монографія; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ : Ліра-К, 2018. 179 с.

32. Кузьменко Д. О. Соціокультурні практики бібліотек: сутність, тенденції розвитку : Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі: зб. Матеріалів Шостої міжнар. конф., м. Київ, 18—20 травня 2023 р. Київ, 2023. С. 167—169.

33. Кузьменко Д. О. Соціокультурні практики в сучасних бібліотеках: стан наукової розробленості проблеми: IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство», м. Київ, 9 листопада 2023 р. Київ: НАКККиМ, 2023. С. 45—48.

34. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Бібліотека як соціокультурний публічний простір: трансформаційні зміни. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. Київ: НАКККиМ 2020. № 4. С. 24-31.

35. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Трансформація та розширення функцій бібліотек у сучасному цифровому просторі. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. Київ : НАКККиМ, 2021. № 3. С. 38—44.

36. Кочубей Н. В. Соціокультурна діяльність : навч. посіб. ; Мін-во освіти і науки України ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Суми : Унів. кн., 2017. 122 с.

37. Кочубей Н. В. Сприйняття освіти в суспільстві: від кризи до модернізації [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=NovKol_2018_2_6.

38. Кривоносова О. Роль соціокультурної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у популяризації. Вісн. Книжк. палати. 2016. № 8. С. 30–32.
39. Лалак О. «Жива бібліотека» як інноваційна соціально-комунікаційна технологія міжкультурної інтеракції. Бібл. вісн. 2016. № 2. С. 17–21.
40. Лізановська Л. Бібліотека згуртовує обдаровану молодь. Бібл. форум: історія, теорія і практика. 2016. № 4. С. 34–35.
41. Лозицький В. С. Політика українізації у 20–30-ті роки: історія, проблеми, уроки. Укр. іст. журн. 2001. №3. С. 22–27.
42. Лупіка Л. Сучані бібліотеки – відкритий простір для освіти, спілкування і дозвілля. Бібл. форум України. 2015. № 2. С. 27–28.
43. Майдак Т. Творчі бібліотечні акції як основа позитивного іміджу бібліотеки. Бібл. форум: історія, теорія і практика. 2016. № 1. С. 22–25.
44. Макарьська Н. Готуємо фахівців-аграрників спільно Бібл. форум України. 2013. № 4. С. 48–49.
45. Мальована А. Бібліотеки Польщі: досвід для України. Бібл. планета. 2018. № 3. С. 27–30.
46. Маніфест Української бібліотечної асоціації «Бібліотеки в умовах кризи», прийнятий Президією УБА 7 липня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ula.org.ua/ua/252-dokumenti/dokumenti-uba>.
47. Мар'їна О. Ю. Бібліотека в цифровому просторі : монографія. Харків : ХДАК, 2017. 326 с.
48. Матвійчук О. Є. Бібліотека як соціокультурний інститут: освітньо-виховна місія. Вісн. Нац. авіац. ун-ту. Сер. Філософія. Культурологія. 2010. № 2. С. 155 – 160.
49. Матвійчук О. Є. Соціокультурна діяльність бібліотек [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://ube.nplu.org/article>.
50. Матвійчук О. Є. Соціокультурна діяльність бібліотек: термінологічний аспект. Актуальні проблеми історії, теорії та практики

художньої культури : зб. наук,пр. Київ, 2009. Вип. 23. С. 29–32.

51. Морозова Н. І. Проектна діяльність в бібліотеці та зміни в управлінні нею [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua/articles/crimea/2006/168.pd>.

52. Ніколаєнко Я. Актуальні напрями соціокультурної діяльності освітянських бібліотек. Науково-педагогічні студії. 2019. Вип. 3. С. 116–127

53. Найцікавіші та найнезвичніші бібліотеки Польщі ; підгот. Текст. Бібл. планета. 2019. № 3. С. 23–25.

54. Національні інформаційні ресурси як інтегративний чинник вітчизняного соціокультурного середовища ; О. С. Онищенко. В. М. Горовий. В. І. Попик та ін. ; НАН України ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. С. 148–162.

55. Онищенко О. Українські бібліотеки у 90-х роках ХХ ст.: основні тенденції розвитку та напрями діяльності. Бібл. вісник. 2009. № 3. С. 12 – 23.

56. Пашкова В. Публічні бібліотеки: виклики ХХІ століття. Бібл. форум України. 2010. № 4. С.16–19.

57. Пашкова В. С. Роль бібліотек у розвитку громадянського суспільства. Бібл. форум України. 2006. № 1. С. 4–16.

58. Пашкова В. С. Поширення знань і практик щодо здорового способу життя та відповідальної самозбережувальної поведінки: внесок бібліотек України в досягнення цілі сталого розвитку ООН. Бібл. планета. 2019. № 1. С. 8–10.

59. Пестрецова О. О. Інформаційно-правове обслуговування в діяльності бібліотеки як соціально-комунікаційного центру : автореф. дис. Київ, 2019. 20 с.

60. Петренко І. Душі торкаючись струни. Бібл. форум: історія, теорія і практика. 2016. № 4. С. 26–27.

61. Петрова Л. Г. Бібліотека в умовах соціально-економічних змін: монографія. Київ, 2003. 301 с.

62. Погонєць О. Д. Соціокультурна діяльність як візитівка НПБУ Бібл.

планета. 2011. № 1. С. 6–7.

63. Погонєць О. Співпраця Національної Парламентської Бібліотеки України та клубу прихильників книги «Субота у бегемота». Бібл. планета. № 4(74). 2016. С. 25–28.

64. Пристай Г. І. Формування культурного-мистецького середовища в бібліотеці : на матеріалі обл. універс. наук. б-ки ім. І. Франка. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2014. № 2. С. 10 – 15.

65. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Заходів щодо реалізації «Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» та «Методичних рекомендацій щодо національно – патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах : наказ Міністерства освіти і науки від 16 червня 2015 року № 641» [Електронний ресурс]. Режим доступу : [//old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068](http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068).

66. Про реалізацію проекту «Бібліотеки як центри підтримки громадян в умовах воєнної загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами» : наказ Міністерства культури України від 18 вересня 2014 року № 773 [Електронний ресурс]. Режим доступу : [// cult.kmu.gov.ua/mincult/uk/](http://cult.kmu.gov.ua/mincult/uk/).

67. Прокопенко Л. І. Інформаційні потреби користувачів обласних універсальних наукових бібліотек України : монографія; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ: Ліра-К, 2015. 220 с.

68. Промська О. Л. Популяризація та просування інноваційних послуг у публічних бібліотеках Рівненської області. Роль методичної служби в забезпеченні ефективної та якісної роботи публічної бібліотеки : матеріали III Всеукр. шк. методиста, Київ, 7–11 листоп. 2021 року / Держ. закл. «Нац. парлам. б-ка України». Київ : НПБУ, 2021. С. 73–75.

69. Ратушна С. За мудрістю звертаймося до тараса Шевченка: з досвіду роботи бібліотек Кіровоградщини. Бібл. планета. 2014. № 3. С. 6–9.

70. Революція Гідності: декілька днів із життя бібліотеки. Бібл. планета. 2018. № 4. С. 7–10.

71. Результати дослідження «Публічні бібліотеки України, як місце доступу громадян до інформаційних технологій та інтернету» : матеріали дослідження; В. С. Пашкова. І. О. Шевченко, Я. О. Хіміч. Укр. бібл. асоціація. Київ : Міленіум, 2018. 122 с.

72. Спіріна Т. Особливості адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс]. Режим доступу:

http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=nvuuped_2014_32_69.

73. Стрішенець Н. Президентські бібліотеки США: історія та досвід функціонування. Бібл. вісн. 2001, №6, С. 31–39 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002847>.

74. Скаченко О. Ігрофікація: гра як форма залучення користувачів до бібліотеки. Бібл. планета. 2019. № 3. С. 11–14.

75. Слотюк Г. М. Усноісторичні дослідження як складова бібліотечного краєзнавства (на прикладі проекту «Голоси живої історії») : усна історія. Матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. 24–26 жовт. 2018 р., м. Вінниця. Вінниця, 2018. С. 26–28. [Електронний ресурс]. Режим доступу : [// library.vn.ua/e-library/katalog/usna-istoriya-teoriya-metod-dzherelo](http://library.vn.ua/e-library/katalog/usna-istoriya-teoriya-metod-dzherelo).

76. Талалаєвська М. Нові форми роботи з користувачами в бібліотеках різних країн. Бібл. планета. 2016. № 2(72). С. 13–17.

77. Шилованець В., Петінова О. Соціокультурна діяльність: роль та місце в житті сучасної України (на матеріалах соціологічного дослідження)» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dspace.dsau.dp.ua/server/api/core/bitstreams/26354387-b9ca-4e8e-a940-123d5a91da68/content>.

78. Хіміч Я. О. Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек. Київ : Самміт-Книга, 2012. 88 с.

79. Чайківська Н. А. Нові можливості, нові ідеї, нова якість обслуговування. Шк. б-ка. 2025. № 8. С. 6–9.

80. Яворська О. Г. Бібліотека – громадська організація: грані співробітництва з екологічного просвітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [//library.vn.ua/library.vn.ua](http://library.vn.ua/library.vn.ua).

81. Яковенко Ю. Волшебство родного слова и народных традиций. Бібл. форум: історія, теорія і практика. 2015. № 2. С. 34.

82. Якубовський, В. Інформаційне забезпечення національно-патріотичного виховання через комплексні бібліотечні заходи. Вісн. Кн. палати. 2016. № 6. С. 22–25.

83. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека : веб-сайт. Режим доступу: <http://libr.rv.ua/>

Неопубліковані джерела:

84. Звіт про роботу Комунального закладу «Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека» Рівненської обласної ради за 2025 рік / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка. — Рівне, 2025. — 68 с. — Принтерний друк.